

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра германської філології та перекладу

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № 11
від «22» січня 2024 р.
Завідувачка кафедри: Воробйова О.С.
(прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ У
ГАЛУЗІ СТОМАТОЛОГІЇ

Виконавець:

Студент 6 курсу, групи 601-ФФ
Суханов Дмитро Олександрович
(прізвище, ім'я та по-батькові)

Керівник роботи:

Ніколаєнко Ю.О.
к. пед. н., доцент кафедри германської
філології та перекладу Національного
університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

Соболь Н.М., к. пед. н, доцент кафедри
іноземних мов Хмельницького
національного університету

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Підпис керівника _____

РЕФЕРАТ

МР: 60 с., 2 табл., 48 джерел.

Об'єкт дослідження – стоматологічна термінологія.

Мета роботи – дослідження особливостей англо-українського перекладу термінів у галузі стоматології.

Методи дослідження – лінгвістичний аналіз, компаративний метод, аналіз перекладацьких трансформацій, використання емпіричних даних.

У першому розділі магістерської роботи визначено поняття стоматологічного терміну в контексті лінгвістичних досліджень, окреслено структурно-семантичні особливості стоматологічних термінів

У другому розділі розглянуті особливості перекладу медичної термінології, проаналізовані методи та прийоми перекладу стоматологічних термінів, а також лексичні, лексико-семантичні і граматичні трансформації при перекладі стоматологічної термінології

У результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що проблема перекладу медичних термінів і створення спеціалізованих словників є однією з важливих та актуальних тем сучасного мовознавства, особливо в контексті медичної галузі. Оскільки сучасна медична термінологія є однією з найбільш складних і концептуально насичених систем, то розширення системи медичної термінології відбувається швидкими темпами, і щороку додається значна кількість нових медичних термінів. Тому вивчення медичної термінології та розгляд її можливостей в перекладі завжди буде привертати особливу увагу лінгвістів та професійних перекладачів.

СТОМАТОЛОГІЧНИЙ ТЕРМІН, ПЕРЕКЛАД, МЕДИЧНИЙ ТЕКСТ, ЛЕКСИКИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ, ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ, ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. СТОМАТОЛОГІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	
1.1. Визначення поняття стоматологічного терміну в контексті лінгвістичних досліджень.....	7
1.2. Структурно-семантичні особливості стоматологічних термінів..	12
Висновки до розділу I.....	17
РОЗДІЛ II. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	
2.1. Особливості перекладу медичної термінології	18
2.2. Методи та прийоми перекладу стоматологічних термінів	21
2.3. Лексичні трансформації при перекладі стоматологічної термінології	25
2.4. Лексико-семантичні трансформації при перекладі стоматологічної термінології	41
2.5. Граматичні трансформації при перекладі стоматологічної термінології	43
Висновки до розділу II.....	50
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53

ВСТУП

В сучасному світі наука та техніка постійно розвиваються, а інтеграційні процеси зростають. У цьому контексті існує велика потреба в якісному перекладі спеціалізованих текстів, зокрема термінології різних галузей науки. Однією із таких галузей є стоматологія – наука, що динамічно розвивається та постійно поповнюється новими поняттями, методами лікування та дослідженнями.

Актуальність дослідження. Значущість англійської мови як головного засобу міжнародного комунікативного обміну не можна переоцінити. Велика кількість наукової літератури з стоматології публікується саме на англійській мові, тому правильний переклад стоматологічних термінів на українську мову є вкрай важливим для фахівців цієї галузі в Україні.

Переклад спеціалізованих термінів завжди є викликом через їх специфіку, точність та необхідність збереження концептуальної навантаженості. Враховуючи особливості англо-українського перекладу та відмінності між культурними та мовними системами, виникає потреба дослідити особливості перекладу термінів у галузі стоматології.

Метою роботи є дослідження особливостей англо-українського перекладу термінів у галузі стоматології.

Щоб досягти цієї мети, слід вирішити такі **завдання**:

- з'ясувати визначення стоматологічного терміну;
- описати ключові характеристики стоматологічного терміну;
- виявити структурні та семантичні характеристики стоматологічних термінів;
- визначити труднощі і нюанси перекладу англійських стоматологічних термінів на українську мову;

проаналізувати перекладацькі трансформації, які використовуються при відтворенні англійських стоматологічних термінів українською мовою.

Об'єктом цього дослідження є стоматологічна термінологія.

Предметом дослідження є особливості перекладу англійських стоматологічних термінів на українську мову.

Методологія дослідження базується на комплексному підході, що включає лінгвістичний аналіз, компаративний метод, а також методи описового та прикладного перекладознавства. Використані наступні **методи**:

- Аналіз та класифікація стоматологічної термінології, дослідження структурно-семантичних особливостей термінів.
- Компаративний метод, порівняння стоматологічних термінів у англійській та українській мовах.
- Аналіз перекладацьких трансформацій. Вивчення лексичних, лексико-семантичних, та граматичних трансформацій, які відбуваються під час перекладу.
- Використання емпіричних даних. Опитування та анкетування професійних перекладачів та фахівців у галузі стоматології для збору практичної інформації.

Практичне значення. Робота може бути корисною для спеціалістів, задіяних у перекладацькій практиці. А також при вивченні англійської мови та під час написання наукових робіт.

Наукова новизна магістерської роботи полягає у комплексному аналізі та систематизації процесів перекладу стоматологічної термінології з англійської на українську мову. Ця робота вносить важливий внесок у розуміння специфіки та проблематики перекладу фахової медичної лексики, зокрема у сфері стоматології, де точність та правильне використання термінів має критичне значення.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновку та списку використаних джерел.

У вступі визначені актуальність дослідження, мета, предмет роботи та завдання, виділено об'єкт і методи дослідження, обґрунтована актуальність

вибраної теми, а також надані матеріал дослідження, короткий огляд стану дослідженості, наукової новизни та практичного значення.

У розділі I нашого дослідження ми розглянули стоматологічну термінологію як об'єкт перекладацьких досліджень. Ми визначили поняття стоматологічного терміну в контексті лінгвістичних досліджень та розглянули його структурно-семантичні особливості.

У розділі II ми досліджували специфіку перекладу англійських стоматологічних термінів українською мовою. Ми розглянули особливості перекладу медичної термінології загалом та в контексті стоматології зокрема. Дослідили методи та прийоми перекладу стоматологічних термінів, а також лексичні, лексико-семантичні та граматичні трансформації, які можуть виникати під час перекладу.

Загальний обсяг роботи 60 сторінок, бібліографія містить 48 джерел використаної літератури. Робота містить 2 таблиці.

РОЗДІЛ I. СТОМАТОЛОГІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1. Визначення поняття стоматологічного терміну в контексті лінгвістичних досліджень

Інтенсивний розвиток науки та техніки в сучасному світі викликає потребу у точному визначенні основних понять, що веде до створення нових термінів для опису нових об'єктів, явищ та процедур. Терміни стають неодмінним елементом нашого щоденного життя та формують професійний світогляд. Для точного та зрозумілого вираження наукових ідей необхідна чітка термінологія. У наш час, терміни та їх системи застосовуються у багатьох сферах, таких як медицина, лінгвістика, економіка, юриспруденція, семіотика та інші.

Хоча терміни функціонують як звичайні слова мови, їх використання, як правило, концентрується в рамках певної дисципліни. Термінологічні системи кожної галузі формуються на основі понятійних взаємозв'язків у професійних знаннях і спрямовані на їх мовне вираження [12]. Відзначаючись від загальноприйнятої лексики, науковий термін завжди є відображенням теоретичного підходу і служить маркером наукового поняття, що лежить в основі теорій, концепцій і принципів. Основна роль терміна полягає в його здатності точно описувати конкретне наукове поняття, водночас розкриваючи його структурні, семантичні та функціональні характеристики в рамках своєї терміносистеми.

Сучасний етап наукового прогресу ставить великі вимоги до мови наукового діалогу, зокрема до термінології. Попри численні глибокі дослідження в області термінології, деякі питання все ще залишаються відкритими. Наприклад, вчені, що досліджують терміни, не змогли дійти згоди щодо визначення слова "термін". Навіть попри значну кількість наукових робіт, таких як дослідження Кияка Т.Р. та інших, основним питанням у вивченні терміну як мовної одиниці є його власне визначення. Незважаючи на активний

розвиток термінології як науки, загально визнане визначення "терміну" все ще не існує. [22]

Багаточисельні аналізи інтринсичних характеристик термінів до сих пір не дали можливості сформулювати узагальнене і всеосяжне визначення терміна. Така неясність у визначенні заважає ефективному розвитку термінологічних досліджень, так як учені мають різні погляди на те, яке визначення дійсно відтворює сутність і особливості даного феномену.

Складно визначити поняття "термін" через розбіжності у підходах вчених до його інтерпретації та різне сприйняття його характеристик. Як стверджує відомий лінгвіст Т. Р. Кияк, «термін, як і багато інших мовних явищ, складно однозначно визначити» [22]. Деякі філологи розглядають проблему відсутності чіткого визначення "терміну" так: «З одного боку, можливо, через недоліки у теорії термінології та відсутність єдиної точки зору на сутність науково-технічного терміну. З іншого — існуючі визначення можуть не в повній мірі відтворювати його суть».

Аналізуючи джерела, можна побачити, що лінгвісти пропонують різні інтерпретації поняття "термін". Б. Н. Головін вважає термін словом або фразою із спеціальним значенням, що використовується для позначення професійних понять та взаємодії з науковими та професійними об'єктами. А. А. Реформаторський бачить терміни як специфічні слова з конкретним призначенням, відзначаючи їх ключову роль у науковому, технічному, політичному та дипломатичному контекстах. Т. Король вважає термін словом чи комбінацією слів, пов'язаних з конкретною галуззю знань, що має чітке, конкретне та високоінформативне значення [25].

Після аналізу досліджень з цього питання можемо стверджувати, що під терміном зазвичай мається на увазі певний об'єкт міркувань, обмежений у контексті конкретної наукової дисципліни. Маючи цю інформацію на увазі, можна визначити, що здатність представляти конкретне наукове поняття є ключовою характеристикою терміну, хоча і не єдиною.

Відмінність терміну від звичайного слова була об'єктом вивчення Вострової С. В. Серед основних характеристик терміну вона виділяє його відношення до конкретного поняття, а не до ізольованого об'єкта; необхідність точного визначення; приналежність до специфічної професійної області та ін. [3]. Інші вчені також акцентують увагу на таких характеристиках терміну як однозначність, лаконічність, точність, відсутність емоційного відтінку, а також на відсутності синонімів та омонімів у межах однієї термінологічної системи.

Враховуючи невідомість загальної дефініції терміну та потребу визначення терміну для даного дослідження, вважаємо найбільш відповідним визначенням таку пропозицію. Згідно визначенню, терміни - це слова або фрази, які позначають специфічні концепції у будь-якій особливій галузі науки, техніки або мистецтва. Кожен термін має на увазі конкретне визначення реальності, яку він представляє, роблячи терміни точним і одночасно стислим відображенням предмета чи явища. Кожна область знань користується своїми специфічними термінами, що формують термінологічний набір цієї науки.

Сучасний медичний термінологічний арсенал є наслідком столітньої еволюції глобальної медицини. Незалежно від мови, на якій базується медична термінологія, вона включає велику кількість спільних за походженням словникових та словотвірних елементів, а також узгоджених структурних схем. Така схожість обумовлена пронизливим і тривалим впливом давньогрецької та латинської мов – двох античних мов, які впливали на медичну термінологію впродовж віків та продовжують це робити до цього часу. Всі медичні терміни, доповнені термінами з суміжних наук (таких як біологія, хімія, фізика, мікробіологія та інші), формують розгалуджену систему, що містить сотні тисяч назв. Елементи цієї великої системи, яка включає термінологію різних наук, формують окремі підсистеми. Кожний термін є частиною деякої підсистеми термінології (наприклад, анатомічної або терапевтичної) та взаємодіє в межах цієї підсистеми з іншими термінами [19]. Також терміни з різних підсистем співвідносяться між собою на рівні загальної системи, відображаючи тенденції розгалуження та інтеграції медичних наук.

Незважаючи на численні дослідження медичної термінології у вітчизняних та міжнародних джерелах, лінгвістичний вимір термінологічної лексики заслуговує на додатковий аналіз. Медична термінологія представляє собою унікальний сегмент словника, який завдяки своїм структурно-семантичним та стилістичним особливостям відзначається серед загальноприйнятої лексики, займаючи особливе положення в словниковій системі мови.

Різке збільшення кількості термінів, заплутані взаємозв'язки численних мікротерміносистем, різноманіття гіпотез, наукових напрямів і відсутність систематичної роботи з організації цих систем призвели до викликів у розвитку медичної термінології в другій половині ХХ століття. Основними недоліками є неорганізований ріст термінологічної бази, що веде до перенасичення системи слабкими термінами, а також до неоднозначності і множинності значень багатьох термінів.

Стоматологічна термінологія представляє собою набір спеціалізованих термінів, що служать стандартними найменуваннями у науковій та професійній медичній сфері. Важливо відзначити, що сьогодні медичні терміни активно використовуються у повсякденному спілкуванні, літературі та галузі охорони здоров'я.

Змістовно стоматологічна термінологія включає поняття:

- процеси та явища в людському організмі і його еволюційні зміни;
- найменування захворювань, їх симптоми та методи лікування;
- фактори довкілля, які впливають на здоров'я людини;
- діагностичні та лікувальні методики;
- назви ортодонтичних втручань;
- обладнання та інструменти медичного призначення;
- ліки, рослини для лікування тощо.

Терміни у сфері стоматології відрізняються такими рисами: вони мають чітке визначення, високий рівень абстрактності, однозначність у значенні, не

містять емоційного навантаження, є стилістично нейтральними, тісно пов'язані з конкретними поняттями та відзначаються строгою логікою [18].

Хоча медична термінологія має багато спільного з термінами природничих дисциплін, вона все ж таки володіє власними унікальними характеристиками. Зокрема, основу медичної термінології формують слова, запозичені з грецької та латинської мов або терміни, створені на базі греко-латинських коренів. У англійській мові близько 95% медичних термінів базуються на класичних мовах [14]. Додатково, анатомічна та гістологічна номенклатури, які є частиною медичної термінології, повністю базуються на латинській мові, враховуючи її алфавіт, фонетику та граматичні особливості.

Стоматологічна термінологія в англійській мові є свідченням багатого історичного досвіду та знань, які сформували сферу стоматології. Вивчаючи свої корені, можна виявити глибокий вплив стародавніх цивілізацій, зокрема латини та грецької, на цю спеціалізовану лексику. Значна частина стоматологічних термінів, що використовуються в англійській мові, має латинське походження, що підкреслює роль, яку латина колись відігравала як універсальна мова для наукового та медичного обговорення. Ця латинська основа не лише надає історичний контекст, але також вносить універсальність в стоматологічну термінологію, сприяючи безперебійному спілкуванню серед стоматологічних фахівців у всьому світі.

Візьмімо, наприклад, термін "incisor". Він походить від латинського слова "incidere", що означає "різати". Цілком відповідно, інцизиви - це гострі передні зуби у формі долота, що відіграють ключову роль у різанні або нарізанні їжі. Аналогічно, термін "molar" походить від латинського слова "mola", що перекладається як "жорновий камінь". Ця номенклатура відображає функцію зуба: так само як жорновий камінь подрібнює зерно, моляри відіграють важливу роль у подрібненні їжі перед травленням. Інший термін, "palate", має своє етимологічне коріння у латинському слові "palatum", що означає верхню частину рота. Цей термін показує, як деякі слова зберегли свою оригінальну номенклатуру через мови, підкреслюючи глибокий латинський

вплив на стоматологічну та ширшу медичну термінологію. Більше того, "gingiva", медичний термін для ясен, хоча його точна етимологія може бути дещо неясною, безсумнівно несе латинські відгомони.

Об'єднуючи ці етимологічні нитки, ми отримуємо глибше розуміння стоматологічної термінології в англійській мові. Це мова, яка не лише клінічна, але й історична, розповідаючи історії стародавніх практик, цивілізацій та постійно розвиваючоїся сфери стоматологічної медицини. Незалежно від того, чи є ви стоматологічним фахівцем, лінгвістом чи просто людиною з гострим інтересом до мови, ці корені пропонують глибше розуміння та оцінку світу стоматології.

1.2. Структурно-семантичні особливості стоматологічних термінів

Відповідно до походження слова, мовознавець Н.О. Гимер розрізняє стоматологічну термінологію на п'ять груп:

- Грецьке походження з доби Гіппократа та Галена, такі як "colon", "diastole", "systole";
- Латинське походження, характерне для періоду Цельса та Середньовіччя, приклад – "virus";
- Слова грецького походження, але адаптовані до латині, наприклад: "ectomia" (замість "ectome"), "thoracalis" (замість "thorax"). Деякі слова транскрибуються: "cystis", "coeliacus", "aether";
- Гібридні слова, які є сумішшю латини та грецької мови: "ovariotomia", "lipaciduria", "funiculitus";
- Слова, взяті з сучасних мов. [5]

У контексті структури, медичні терміни можна класифікувати як однослівні чи багатослівні. Однослівні можуть бути: простими, похідними або ж комбінованими з похідними та складними словами.

Що стосується однослівних термінів, існують три ключові категорії:

1. Прості терміни – це однослівні терміни, основа яких збігається з коренем. Наприклад, index, womb, cast, balm, cell, cancer, diet, mole, mucus, nape, navel, plica, disease, neck, nerve, pill, raw, sac, vein, sole, sore, leg, lichen, limp, pile.
2. Афіксальні терміни – це однослівні терміни, основа яких містить корінь і афікси, як-от: discomfort, resuscitation, intrabronchial, deterioration, abnormality, implant, incision, coefficient, resorption, reproducibility, malingerer, sensibilization.
3. Складні терміни – це однослівні терміни, що мають у своєму складі не менше двох кореневих морфем: aid-man, bottle-fed, brainstem, cardiography, airproof, bedfast, biodegradation, bloodstream, cardiovascular, deadborn, magnetocardiography, plethysmography, deadmute, fiberscope, radiogenetics, self-analysis, lymphoblast, gallstone.

Англійська стоматологічна термінологія розвивається за допомогою різних методів, до яких належать морфологічний, синтаксичний, семантичний аспекти та словосполучення. Семантичне формування термінів передбачає перенесення понять з інших дисциплін, запозичення словникових одиниць з різних мов, перетворення загальних слів у терміни, а також використання метафор та метонімії. Лексичні та семантичні зміни є найбільш помітними в мові. Різноманітні фактори, такі як мовні, історичні та соціокультурні, можуть спричиняти ці зміни, і ці фактори можуть також бути пов'язані з впливом інших мов чи діалектів [21].

Однією із форм семантичних змін є генералізація, що означає розширення семантичного діапазону слова протягом часу. Для ілюстрації, слово "doctor" спочатку мало значення "учитель" (від лат. 'Docere' - "вчити"). Зараз це слово зазвичай асоціюється з лікарем, але це асоціативне значення з'явилося через уявлення про лікаря як про освічену особу.

З іншого боку, існує процес конкретизації, який передбачає звуження семантичного розмаїття слова протягом його історії або в певних мовних

контекстах. Це можна побачити на прикладах "bilirubinemia" та "hyperbilirubinemia", де префікс "hyper" вказує на перевищення норми.

Метафора є однією з найбільш поширених мовних фігур, яка полягає в перенесенні значення одного слова на інше на основі спільної якості чи характеристики. У медичному дискурсі, зокрема у стоматології, метафора використовується для створення термінів, які допомагають спеціалістам легше спілкуватися та передавати складні концепції.

Приклади метафоричного перенесення в стоматології:

- "Корінь зуба" (англ. tooth root): Цей термін використовує метафору "корінь" з ботаніки для опису частини зуба, яка знаходиться під яснами. Аналогія полягає в тому, що, як корінь рослини, частина зуба занурена та невидима на перший погляд.
- "Міст" (англ. bridge): У стоматології це фіксована протезна конструкція, яка замінює один або декілька відсутніх зубів. Термін взято з архітектури, де "міст" з'єднує два береги.
- "Crown" (Корона): У контексті стоматології, це відноситься до видимої частини зуба над яснами. Також це може бути синтетичною конструкцією, яка накладається на пошкоджений зуб. Термін "корона" метафорично взятий від королівської корони, що вказує на форму і положення.
- "Impacted Tooth" (Вкорінений зуб): Це зуб, який не проріс або частково проріс через ясна або кістку. Метафора полягає в тому, що зуб "застряг" або "вдарився" в ясна або кістку, ніби якийсь об'єкт вдарився в інший.
- "Bite" (Укус): Це позиція, в якій верхні та нижні зуби контактують один з одним, коли рот закритий. Термін "bite" метафорично взятий від дії укусу, коли щось захоплюється зубами.
- "Dental Chair" (Стоматологічне крісло): Хоча слово "крісло" не є метафорою, у контексті стоматології це крісло спеціального

призначення для комфорту пацієнта та зручності лікаря під час проведення процедур.

Значимість метафоричного перенесення:

1. Спрощення взаєморозуміння: метафоричні терміни допомагають стоматологам легко ідентифікувати конкретні частини або процедури, використовуючи загальновідомі асоціації.
2. Унаочнення: метафора може відображати відносини між об'єктами або процесами, роблячи зображення більш наочним і зрозумілим.

Таким чином, метафоричне перенесення значень у семантичному утворенні англійських стоматологічних термінів не тільки спрощує комунікацію між спеціалістами, але й допомагає пацієнтам краще розуміти складну термінологію.

Семантичне формування термінів сприяє розвитку медичної термінології, особливо коли розглядаємо метафоричне перенесення. Однак загалом, семантичні методи не домінують у створенні медичних термінів в англійській мові. Це відбувається через велику продуктивність морфологічних методів в англійському термінотворенні.

Морфологічні методи утворення термінів включають конверсію, суфіксацію та префіксацію. В конверсії слово переходить з одного словесного класу до іншого, наприклад, з іменника в дієслово чи навпаки. Так, у англійській мові часто використовуються слова, як-от: *abuse, abort, bandage, drug, transplant, hook, hurt, healing, help*. Найчастіше в англійській мові конвертують іменники та дієслова. Типовими моделями конверсії є:

Модель V – N, де іменник утворений від дієслова вказує на дію або прояв того, що позначає дієслово. Наприклад: *to place – a place*.

Модель Adj. – N, така як *blind – to blind*.

Дієслова часто утворюються за моделлю N – V. Наприклад, *lecture – to lecture*.

Суфіксація - це домінуючий метод морфологічного формування термінів. Часто використовуються суфікси такі як *-ing, -tion (-sion), -er (-or), -*

ist та -ic. Суфікси -ing і -tion (-sion) служать для назв дій або процесів, таких як aging, immunization або liquefaction. Суфікси -ist та -er (-or) позначають осіб, що здійснюють певну дію, як, наприклад, neurologist або messenger. Втім, -er та -or можуть вказувати на засоби чи прилади, як needleholder чи oxygenator. Суфікс -ic вказує на приналежність до певної сфери або категорії, як fluoridic або obstetric.

З іншого боку, префіксація не є таким поширеним у формуванні термінів. Часто використовуються запозичені префікси, переважно з латини, такі як re-, de- чи poly-. Наприклад, можемо бачити їх в словах як readmission або polycythemia.

Синтаксичний спосіб формування термінів відіграє ключову роль у розширенні термінологічного словникового запасу. Медичні назви, які виникають на основі синтаксичного методу, базуються на моделях підрядної взаємодії компонентів, таких як узгодження та керування. Ці назви можуть мати два, три або навіть чотири компоненти. В англійській термінології дуже розповсюджені двокомпонентні словосполучення, де основний іменник супроводжується визначальним елементом, як у "metabolic rate" чи "nasal septum".

Також часто зустрічаються словосполучення, де іменник виконує роль препозитивного визначення, такі як "hepatitis virus" або "elbow joint".

Висновки до розділу I

У цьому розділі ми розглянули стоматологічну термінологію як об'єкт перекладацьких досліджень.

Ми визначили поняття стоматологічного терміну в контексті лінгвістичних досліджень.

Проаналізувавши дослідження з цього питання можемо стверджувати, що під терміном зазвичай мається на увазі певний об'єкт міркувань, обмежений у контексті конкретної наукової дисципліни. Визначили, що здатність представляти конкретне наукове поняття є ключовою характеристикою терміну, хоча і не єдиною.

Виявили глибокий вплив стародавніх цивілізацій, зокрема латини та грецької, на цю спеціалізовану лексику. Значна частина стоматологічних термінів, що використовуються в англійській мові, має латинське походження, що підкреслює роль, яку латина колись відігравала як універсальна мова для наукового та медичного обговорення.

Розглянули структурно-семантичні особливості стоматологічного терміну.

З'ясували, що метафоричне перенесення значень у семантичному утворенні англомовних стоматологічних термінів не тільки спрощує комунікацію між спеціалістами, але й допомагає пацієнтам краще розуміти складну термінологію. Семантичне формування термінів сприяє розвитку медичної термінології, особливо коли розглядаємо метафоричне перенесення. Однак загалом, семантичні методи не домінують у створенні медичних термінів в англійській мові. Це відбувається через велику продуктивність морфологічних методів в англійському термінотворенні.

РОЗДІЛ II. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Особливості перекладу медичної термінології

Медичний переклад відіграє ключову роль у перекладацькій галузі, як підгалузь науково-технічного перекладу. Його важливість постійно зростає через активне співробітництво та обмін знаннями у медичній сфері, а також завдяки науковим та технологічним прогресом. Це одна з найбільш вимогливих областей перекладу, яка потребує високої кваліфікації. Особливість медичного перекладу полягає в необхідності точного та чіткого відтворення термінології, що включає не лише стандартні терміни, але й слова, що описують симптоми, ліки та обладнання. З ростом медицини постійно з'являються нові слова, тому перекладачу важливо неперервно вчитися. Особливість цієї сфери також в тому, що використовуються слова з інших мов, зокрема з латині та грецької [10].

Медичні тексти часто містять численні абрєвіатури, розшифровка яких при перекладі є ключовою. Перекладачам іноді потрібно звертатися до спеціалізованої медичної документації, щоб з'ясувати значення абрєвіатур, перед тим як розпочати переклад. Особлива увага потрібна через різницю в алфавітах різних мов. Наприклад, абрєвіатури, як "AIDS" англійською, перекладається як "СНІД" українською, тоді як "DNA" англійською стає "ДНК" українською. Переклад абрєвіатур з мов, що використовують латинський алфавіт, може призвести до непорозумінь.

Абрєвіатури латинського походження зустрічаються як у формальному, так і в неформальному медичному дискурсі. Деякі з них стали умовними позначеннями і використовуються як самостійні слова, без потреби в розшифровці. Точність в розшифровці абрєвіатур є критичною, особливо коли одне скорочення може мати кілька значень. Наприклад, абрєвіатура "OD" може вказувати на "праве око", "професійне захворювання" або "пацієнта з передозуванням ліків". Абрєвіатури додають викликів при перекладі

медичних текстів, особливо коли вони часто використовуються в англійській мові. При перекладі медичних скорочень важливо розуміти контекст та специфіку галузі медицини, в якій вони вживаються.

Медичні терміни можна класифікувати на прості, складні та композитні. Прості терміни частіше всього представлені іменниками, такими як "сечовий міхур" чи "стегно". В той час як складні терміни формуються шляхом комбінації декількох основ або слів, як-от "кровоточивий" або "порошкоподібний".

Композитні терміни, в свою чергу, мають у себе декілька слів, як "адамове яблуко" чи "анемія Аддісона-Бірмера". Вони можуть об'єднуватися довкола головного слова, як у "коронарний синусовий ритм". Цікавим є те, що імена вчених у таких термінах зазвичай пишуться з великої літери.

Важливо зауважити, що на початкових етапах наукової діяльності синонімія в термінології була корисною, адже допомагала вибрати найкращий варіант для наукових робіт. Але репресивні заходи щодо української мови перешкодили цьому.

Додатково слід зазначити метафоричні медичні терміни, як-от "симптом метелика". Все це підкреслює складність медичної термінології та її неперервний розвиток, особливо в українському контексті, де термінологія формувалася на базі власних коренів, але також вивчала інші мовні традиції.

Переклад медичних матеріалів може бути усним та письмовим. Усний переклад має три основні рівні: професійний (використовується на наукових заходах, таких як конференції і доповіді); напівпрофесійний (під час лікарської консультації) та "наївний" рівень, який базується на загальному спілкуванні, де учасники не мають глибоких медичних знань.

Письмовий медичний переклад може бути розділений на документальний (наприклад, рецепти, медичні звіти) та науковий (статті, звіти про дослідження).

Згідно класифікації Коломієць К.С., медичний переклад включає:

- Переклад медичних тестів з численними скороченнями, які можуть бути складними для розуміння, але містять важливу інформацію;
- Переклад інструкцій до медичних пристроїв, де необхідні як медичні, так і технічні знання;
- Переклад спеціалізованих текстів, де термінологія може відрізнятися в залежності від контексту. [4]

Треба звертати велику увагу на одиниці виміру при перекладі, тому що в різних країнах вони можуть мати відмінності. Наприклад, при конвертації 14 g/dl рівня гемоглобіну, доцільно зазначити його як 1.5 г/л, оскільки в Україні звичайніше вимірювати гемоглобін в грамах на літр, а не на децилітр [40].

Характерною особливістю медичних текстів є їхня властива структура речень. Зазвичай в таких текстах присутні складносурядні та складнопідрядні конструкції. Також часта наявність складних або незнайомих термінів може ускладнити з'ясування граматичних зв'язків між словами, що може призвести до некоректного узгодження в тексті.

Типовими для медичних текстів є такі мовні характеристики:

- лексичні аббревіатури;
- пасивні конструкції;
- безособові та невизначено-особові речення;
- допоміжні символи, такі як формули та діаграми;
- відсутність емоційності, об'єктивність висловлювань;
- ясність, конкретність, чіткість та точність викладення матеріалу.

Дослідник із Франції Х. Лі-Янке визначив ряд основних труднощів у медичному перекладі, які включають:

- проблеми з термінологією;
- виклики при перекладі аббревіатур;
- труднощі з перекладом епонімів;
- питання щодо використання англіцизмів;

- особливості мовних з'єднань та структури тексту [31].

Враховуючи надану вище інформацію, можемо дійти висновку, що деякі виклики в перекладі медичних текстів є загальними і не обмежуються особливостями англomовних медичних документів. Ці виклики включають у себе використання синонімів, переклад імен, абревіатур і обмеження словникового запасу. Ці питання відносяться до лексично-термінологічного рівня. Проте завдання, які стосуються морфології, синтаксису, стилістики та культурних особливостей, зазвичай мають конкретний характер, і їх специфіка може змінюватися в залежності від комбінації мов.

Тож перекладач, займаючись медичними текстами, має враховувати особливості як джерельної, так і цільової мови, зосереджуючись на аспектах і змінах, що стосуються всіх мовних аспектів.

2.2. Методи та прийоми перекладу стоматологічних термінів

Переклад стоматологічної термінології з англійської на українську вимагає глибоких знань як у лінгвістичній сфері, так і у сфері стоматології. Цей процес є складним і може призвести до численних помилок та недоліків у науково-медичних текстах під час перекладу. Однією з технік аналізу стоматологічних термінів є структурно-семантичний аналіз, який дозволяє виявляти основні характеристики медичних термінів та аналізувати термінологію стоматології України та США.

Існує потреба в дослідженні структурних особливостей стоматологічних термінів на англійській та українській мовах, оскільки виникнення нових наукових понять підвищує вимоги до впровадження номінативної функції природних мов. Сучасна стоматологічна термінологічна система є прикладом швидкого розвитку спеціальної мови. Цікава стаття на тему термінологічної номінації в англійській та українській стоматологічній термінології була опублікована Лесею Рогач і може бути корисною для глибшого вивчення цієї теми. [38]

Для стоматологічної літератури притаманно мати диференціації за стилістичними, лексичними та граматичними характеристиками. У мовному контексті терміни виступають як основний компонент лексики. Було виявлено, що приблизно 50% лексики в аналізованих нами текстах є нейтральною або інтерстилістичною. Спеціальні терміни становлять 35%, і їх класифікація залежить від того, чи містять вони певні наукові позначення, наприклад, «мед.». Загальна спеціалізована лексика становить 15% і часто супроводжується словами, такими як «книга», «наука» або «технічний» [25].

Головним викликом при перекладі стоматологічних текстів є правильне використання медичної термінології, так як специфічна лексика в цих текстах не завжди супроводжується докладними визначеннями та роз'ясненнями. Існують різні категорії медичних перекладів:

- а) переклад медичних текстів з численними скороченнями;
- б) переклад інструкцій до медичних пристроїв, де необхідно знання як медицини, так і техніки;
- в) переклад спеціалізованих матеріалів, при цьому важливо розуміти, що різні предметні області можуть мати свою унікальну термінологію.

В порівнянні з текстами інших спеціалізованих областей, медична література часто включає латинські терміни, тому перекладачу важливо володіти знанням латинської мови (наприклад, *pathogens*, *viruses*, *bacteria*).

Особливістю англійської мови, якої немає в українській, є вживання латинських іменників з множинною формою відмінка:

- *antenna* – *antennae*,
- *datum* – *data*,
- *phenomenon* – *phenomena*.

Втім, можна спостерігати перехід до форми множини з традиційною англійською закінченням -s, як у "*antenna* – *antennas*" чи "*medium* – *mediums*", хоча форми "*antennae*" та "*media*" також існують.

Під час перекладу важливо не збитися через "фальшивих друзів перекладача" – слова, що схожі на українські, але мають різне значення. Таких прикладів багато, особливо у медичному контексті.

Приклади:

- cellulitis – це "флегмона", а не "целюліт";
- cystic fibrosis – це "муковісцидоз", а не "кістозний фіброз"; third power – "куб" (третій ступінь), а не "третя сила"; potent pathogen (про бактерії) – "сильний патоген", а не "потенційний";
- "vector" може означати не лише "вектор", а й "переносник інфекції";
- "symptomatic" може бути перекладено як "симптоматичний", але також означає "клінічні прояви".

Наприклад, "symptomatic hypertension" – "артеріальна гіпертонія з клінічними проявами", а не "симптоматична артеріальна гіпертонія". Тим не менш, "symptomatic therapy" перекладається як "симптоматична терапія".

Стоматологія, як галузь медицини, має свій специфічний лексичний фонд, що постійно розширюється завдяки науковим дослідженням та нововведенням. Переклад такої спеціалізованої лексики вимагає від перекладача глибокого розуміння матеріалу, високої кваліфікації та знання специфічних методів перекладу. Перекладач повинен звертати увагу не тільки на слово в ізоляції, а й на контекст, в якому воно використовується. Деколи аналіз контексту допомагає правильно інтерпретувати та перекласти термін, особливо коли він має кілька значень.

Існує безліч спеціалізованих словників та енциклопедій, призначених специфічно для стоматологічної галузі. Такі ресурси стануть незамінними для перекладача, особливо коли йдеться про нові чи рідкісно вживані терміни. Іноді безпосередній переклад терміна може не відповідати культурному або лінгвістичному контексту цільової мови. В таких випадках перекладач може адаптувати термін, зберігаючи його первісне значення, але роблячи його більш зрозумілим для мови-одержувача. Деякі терміни можуть бути перекладені

шляхом калькування, тобто безпосереднього "копіювання" структури слова. Транслітерація ж використовується рідше і зазвичай застосовується для власних назв, назв брендів чи унікальних термінів. Якщо перекладач сумнівається у правильності перекладу або не може знайти відповідний термін, він може звернутися за консультацією до фахівця у галузі стоматології. Спілкування з лікарями, дослідниками та іншими спеціалістами може надати додаткову інформацію та зрозумілість.

Завдяки цим методам перекладач може не лише точно передати зміст оригінального тексту, але й зробити його зрозумілим та доступним для українського читача, зберігаючи при цьому наукову достовірність і специфіку галузі.

Проблеми і виклики, пов'язані з перекладом стоматологічних термінів, обумовлені рядом факторів. По-перше, стоматологія як галузь науки постійно розвивається, що призводить до з'явлення нових понять, технік та методик. Це вимагає від перекладача постійного вдосконалення своїх знань та умінь, а також відстеження актуальних джерел інформації.

По-друге, не всі терміни мають діректний аналог у цільовій мові. У такому випадку перекладачу доводиться шукати найбільш підходящий аналог або розробляти новий термін, базуючись на логіці мови та специфіці галузі. Тут важлива роль грає інтуїція, досвід та творчий підхід.

По-третє, деякі стоматологічні поняття можуть мати культурний чи історичний відтінок, що ускладнює їх переклад. Важливо враховувати культурні особливості й традиції країни-одержувача, щоб переклад не втратив своєї актуальності і був прийнятний для місцевої аудиторії.

По-четверте, важливість точності в медичному перекладі не можна недооцінювати. Невірний або неточний переклад може призвести до непорозумінь, що у галузі медицини може мати серйозні наслідки. Тому висока відповідальність та професіоналізм перекладача в цьому контексті є ключовими.

Тож, переклад стоматологічних термінів є викликом, який вимагає не тільки глибоких знань англійської та української мов, але й розуміння специфіки стоматологічної науки. Однак завдяки специфічним методам перекладу, постійному вдосконаленню та співпраці з експертами, можливо досягти високої якості та точності перекладу, що відповідає стандартам і вимогам сучасної стоматології.

2.3. Лексичні трансформації при перекладі стоматологічної термінології

При перекладенні існують дві ключові стратегії: трансформаційна і денотативна [11].

Трансформаційний метод вимагає переведення слів і фраз з однієї мови на іншу, керуючись встановленими правилами, словниками та граматики. Цей метод найбільш ефективний для наукових і технічних текстів через їхню конкретність.

Згідно денотативного методу, переклад включає в себе три кроки:

1. Розуміння повідомлення оригінальною мовою;
2. Створення ментального представлення цього повідомлення;
3. Переклад цього представлення на іншу мову.

Цей метод підходить для перекладу літературних текстів, де акцент робиться не стільки на точному відтворенні змісту, скільки на передачі настрою, асоціацій та емоцій [11].

Основаючись на дослідженнях науковця Симоненко Л. О., можна виділити наступні категорії перекладацьких трансформацій [42]:

- Граматичні: це такі техніки, як перебудова речень, опущення, додавання, заміни та перестановки.
- Стилiстичні: сюди входять синонімічні заміни, описовий переклад, а також інші види підстановок і компенсацій.

- Лексичні: тут враховуються дії зі словами та фразами, такі як заміна, додавання, конкретизація, генералізація і опущення.

Згідно з дослідженнями науковця Денисова С. П., в процесі перекладу можна виділити такі типи трансформацій [9]:

- Лексичні: включають в себе транскрибування, транслітерацію, калькування та інші семантичні заміни.
- Граматичні: зокрема синтаксичні зміни, ділення та об'єднання речень, граматичні підстановки.
- Лексико-граматичні: такі як антонімічний переклад, описовий переклад і компенсаційні техніки.

На сьогоднішній день в сучасній лінгвістиці відсутня єдина класифікація типів перекладацьких трансформацій. Крім того, потрібно враховувати, що формування єдиної систематизації ускладнюється враховуючи різноманітність підходів лінгвістів до виділення прийомів трансформації в перекладі. Цей поділ, насправді, має доволі умовний і орієнтовний характер.

Важливо підкреслити специфіку медичного перекладу, який має особливості на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях. Медицина як практична і наукова галузь постійно росте, тому перекладач має неперервно навчатися та вдосконалювати свої здібності. Для медичного перекладу потрібно, щоб перекладач мав не лише відмінне володіння мовою, але й глибокі знання в медицині. Отже, перекладачу потрібна широка палітра знань та вмінь, щоб якісно виконати переклад медичних текстів на українську мову.

З урахуванням граматичних розбіжностей між мовами перекладачам часто доводиться використовувати різноманітні трансформації. Основними інструментами перекладу медичних термінів є: транскодування (транскрипція та транслітерація), калькування та описовий переклад. Транскрипція передає звукову форму слова, тоді як транслітерація фокусується на графічному відображенні. Калькування включає створення нового слова, яке імітує структуру вихідної лексичної одиниці. Описовий переклад замінює слово

словосполученням, яке дає докладне визначення лексичної одиниці джерела. Однак цей метод може бути довгим і багатослівним.

Лексичні зміни або трансформації – це конкретні корекції лексичних компонентів первісної мови, які робляться для забезпечення правильності перекладу. Ці корекції стають необхідними, коли у мові-меті немає точних або повних еквівалентів або коли їх використання не відображає властивості оригіналу, зокрема його зміст, стиль та контекст. Хоча питання перекладацьких методик вже було предметом аналізу в комбінованому мовознавстві та науці про переклад, потрібно їх додаткове дослідження на прикладах конкретних лексичних наборів.

Заміна частини мови. У більшості випадків англійське слово певної частини мови перекладається відповідним словом тієї ж частини мови. Але така однозначність часто порушується. Іменник, приміром, може замінюватися дієсловом чи прикметником, а прикметник – іменником. І такі заміни можливі щодо слів майже кожної частини мови. Це – випадки не суто лексичної, а лексико- граматичної трансформації.

Спосіб заміни частин мови здебільшого застосовується, коли переклад такою ж частиною мови міг би призвести до порушення граматичних норм мови перекладу та традиційного слововживання.

Модуляція – це лексична заміна, що будується на причинно- наслідкових зв'язках понять, що можуть взаємно замінюватися. При цьому замінюються як слова, так і словосполучення. Логічний зв'язок між такими поняттями має бути настільки очевидний і семантично достатній, щоб у перекладі причину можна було б замінити наслідком чи навпаки, або (в іншому разі) ціле частиною.

Антонімічний переклад ще називають формальною негативацією чи позитивацією. Сутність цього прийому полягає в тому, що форма слова або словосполучення в оригіналі замінюється на протилежну: позитивна – на негативну і навпаки.

Експлікація (описовий метод) – це лексико-граматична трансформація, коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, яке

описує (експлікує) її значення мовою перекладу. В основному, цей метод застосовується при перекладах реалій, коли короткі словникові відповідники в українській мові відсутні [6].

Недоліком цього методу є його громіздкість, але без нього в певних випадках обійтися не можна.

Транскрипція та транслітерація застосовуються в основному при перекладі політичних реалій. Слова-реалії – це лексичні елементи, що позначають етноспецифічні поняття (поняття, притаманні одній культурі) [2; 3]. Вони вважаються безеквівалентною лексикою доти, доки в мові перекладу не утвердиться відповідний словниковий еквівалент.

Калькування використовується для передачі як безеквівалентних термінів, так і тих, що мають еквіваленти, і передбачає переклад словосполучень зі збереженням структури оригіналу.

Медичний переклад є особливим сегментом у сфері перекладу, оскільки він вимагає не лише глибоких знань медичної термінології, а й надзвичайної точності й відданості оригіналу. Лексика в медицині часто визначає діагностику, лікування та інші критичні аспекти догляду за пацієнтами, тому кожне слово має велике значення [24].

Однак, під час перекладу медичних текстів з англійської мови може виникнути потреба у лексичних трансформаціях. Це може бути обумовлено рядом причин. По-перше, не всі медичні терміни мають прямі аналоги в інших мовах. Так, деякі специфічні терміни можуть не мати відповідників в українській мові, що вимагає від перекладача пошуку найбільш адекватного й точного відтворення змісту оригіналу. По-друге, культурні й соціолінгвістичні розбіжності можуть впливати на переклад. Наприклад, певні медичні практики або підходи до лікування, які є поширеними в англійськомовних країнах, можуть бути менш зрозумілими або незаними для українського читача. У таких випадках перекладач може звертатися до трансформації лексики, щоб зробити текст більш доступним для цільової аудиторії.

Незважаючи на ці виклики, основна мета медичного перекладу завжди полягає в тому, щоб забезпечити якісний, точний та зрозумілий текст для фахівців і пацієнтів. Це означає, що лексичні трансформації повинні залишати ядро інформації недоторканим, зберігаючи при цьому логіку та структуру оригінального тексту.

Під час перекладу медичних текстів з англійської мови важливо зберегти якість і точність інформації, але також зробити її доступною та зрозумілою для цільової аудиторії. Це часто вимагає від перекладача застосування різних методів лексичних трансформацій.

Один із найпоширеніших методів – це компенсація. Якщо певний медичний термін або концепція відсутні в українській мові, перекладач може намагатися компенсувати це, використовуючи аналогічний термін або описову конструкцію. Таким чином, зміст оригінального тексту зберігається, але адаптується до лінгвістичних і культурних особливостей мови перекладу.

Іншим поширеним методом є модифікація. Нерідко перекладачам доводиться змінювати порядок слів, додавати або видаляти елементи, аби забезпечити природність тексту та його зрозумілість для читача. Наприклад, медичні аббревіатури або скорочення, які звичайні для англійської мови, можуть не мати відповідників українською, тому їх може бути переформульовано або розшифровано в повний вигляд.

Транслітерація і транскрипція використовуються для перенесення специфічних медичних термінів, які не мають прямих аналогів, з оригінальної мови до мови перекладу. Це допомагає зберегти наукову специфіку і автентичність джерела.

Зрештою, важливим аспектом лексичних трансформацій є також адаптація. Вона полягає в зміні тексту таким чином, щоб він відповідав культурним, соціальним або іншим особливостям мови перекладу. Така адаптація може бути необхідна, коли певний медичний процес або підхід описаний в джерельному тексті є незнайомим для української аудиторії. Незважаючи на обрану стратегію або метод трансформації, головне завдання

перекладача полягає в тому, щоб забезпечити зрозумілість, точність та цілісність медичної інформації.

Медичні текстові матеріали зазвичай можна класифікувати на дві основні категорії. Перша категорія включає переклад медичних публікацій, таких як інструкції до медичного обладнання, наукові дослідження, стандарти якості для лікарських засобів, аптекарські посібники і так далі. З іншого боку, друга категорія охоплює переклад особистих медичних документів, що відносяться до окремих пацієнтів.

Медицина – це галузь, де величезний акцент робиться на точності. Залежно від того, як виконана операція або яка доза ліків введена, може залежати доля людини. Таким чином, в перекладі медичних текстів немає місця для помилок. Крім глибокого розуміння матеріалу, володіння специфічною термінологією, медичний переклад має свої унікальні характеристики. Одна з таких особливостей - це використання аббревіатур, які можуть вказувати на діагностичні методи, назви хвороб або медикаменти. Деякі із цих аббревіатур є загальновідомими, але існують і такі, що розкривають своє значення лише для професіоналів.

Переклад медичних термінів також часто стикається з проблемою полісемії. Нерідко однакові терміни в різних мовах або контекстах можуть мати відмінності в значенні. У таких ситуаціях перекладачу важливо звертатися до спеціалістів у медичній галузі або користуватися спеціалізованими джерелами. Також існує виклик при перекладі англійської медичної термінології до науково-популярних текстів. Тут часто виникає питання: використовувати спеціалізований термін чи більш загальний? Саме ці нюанси і створюють додаткові труднощі для перекладачів, вимагаючи детального аналізу та вивчення контексту.

Науково-популярні тексти дедалі більше популяризують наукові терміни. Експерти в галузі перекладу створюють такі тексти для загальної публіки з метою освіти та інформування. Важливо відзначити, що сучасні читачі дуже відрізняються від попередніх поколінь. У сучасному світі для

пацієнтів важливо бути обізнаними з основними хворобами, їхніми симптомами та методами профілактики. Пацієнти стають дедалі більш допитливими та освіченими. Це пов'язано з ширшим рухом на користь популяризації наукових знань. Таким чином, можна очікувати, що латинські медичні терміни будуть все більше використовуватися у науково-популярних текстах.

Основна проблема для перекладачів полягає у визначенні відповідних медичних термінів. Хоча більшість з них має корені з грецької або латинської мов, їхні значення можуть відрізнятися в різних мовах. Неправильне тлумачення може призвести до серйозних наслідків. Зазвичай, терміни з латинським корінням стосуються анатомії, тоді як ті, що мають грецьке походження, вказують на патологію або тип дослідження. Наприклад, англійський термін для "шлунка" це "gut", але його латинська назва - "intestinum". Натомість галузь, що досліджує захворювання кишечника, називається "enterology".

Терміни, що описують патології, зазвичай беруться з грецької мови. Розглядаючи анатомічні назви грудей, латинське "mammo" використовується для опису нормальної анатомії або невеликих втручань, тоді як грецьке "masto" використовується при патології. Ці корені можуть комбінуватися для утворення нових термінів, проте потрібно правильно визначати їх порядок та зміст.

Суфікси надають важливу інформацію до слова. Для ілюстрації, суфікс -itis вказує на запалення; -malacia вказує на пом'якшення; тоді як -gram чи -graphy сигналізує про отримані записи або зображення через дослідження. Коли два корені з голосними об'єднуються, голосний викидається, якщо наступний суфікс починається з голосного, але залишається, якщо він розпочинається з приголосного. Отже, tumor (-oma) у поєднанні з м'язами, що позначаються як muscular (myo) дасть myoma, а не myooma. Додатково, може існувати префікс до слова. Префікси вказують на місцеположення (як regi-, supra-), час (як pre-, post-) або міру (як hyper-, hypo-).

В англійській мові префікси не часто додаються безпосередньо до зміненого слова. Також важливо пам'ятати, що слова латинського коріння мають мати латинські префікси, а слова з грецьким корінням — грецькі префікси. Наприклад, латинське слово "tibia" повинно мати латинський префікс *semi-* замість грецького *hemi-*. Оскільки латинська мова часто використовується у медичній термінології, не завжди слід очікувати, що латинське слово залишиться без змін у англійському контексті. Два приклади цього: латинська *medulla oblongata* та *fibula* в англійській стають *bone marrow* та *calf-bone*. Однак інколи латинські слова в англійській мові лишаються без змін, як *patella*. Тому перед тим як перекласти латинське слово, важливо перевірити його у словнику [22].

При перекладі медичних латинських термінів на англійську, багато слів змінюються до їхнього англійського відповідника. Як приклад, латинське "nephropatna" може перекладатися як "nephropathy" на англійську, але в США цей термін замінюється на "kidney disease". Інші приклади включають "cefalea" чи "cefalgia", яке стає "headache", "pirosis", яке перекладається як "heartburn", і "cardiopatnas", що стає "heart disease".

Єдина важливість полягає в правильному написанні і виділенні назв мікроорганізмів та хвороб. Наприклад, "Helicobacter Pylori" скорочується до "H. pylori", але "Chlamydia pneumoniae" та "Staphylococcus Aureus" пишуться як "C. pneumoniae" та "S. Aureus". Крім того, деякі мікроорганізми мають англійські відповідники, як "Staphylococcus aureus", який може називатися "ауросокус". Проте із рідкісними мікроорганізмами може не бути англійського відповідника.

При перекладі слід пам'ятати про вимову словникових термінів. Так, слово "polycythemia" буде вимовлятися з вимовою "i" у "poly", а "iatrogenic" буде мати вимову /j/ у "i". Для уникнення непорозумінь іноді краще залишити термін без змін, особливо якщо це звичайний термін, наприклад, як "myasthenia gravis".

Стоматологія — це галузь медицини, що досліджує структуру, функції та хвороби порожнини рота. Англійська мова має великий обсяг термінів, які відносяться до цієї галузі. Стоматологічні терміни в англійській мові можна класифікувати за декількома критеріями:

Анатомія зубів - основні частини зуба, від внутрішньої до зовнішньої, включають пульпу, дентин і емаль.

- Enamel (Емаль): тверда зовнішня частина зуба, найтвердіша речовина в організмі.
- Dentin (Дентин): пориста структура під емаллю, що містить каналці.
- Pulp (Пульпа): м'яке внутрішнє вмістиме зуба, де розташовані нерви та кровоносні судини.
- Gum (Ясна): м'яке тканинне обрамлення, що оточує зуби.
- Root (Корінь): частина зуба під яснами, яка закріплює зуб в щелепі.

Стоматологічні процедури охоплюють різноманітні втручання, від профілактики до відновлювальних процедур.

- Extraction (Видалення зуба): процес вилучення зуба з-під ясна.
- Filling (Пломба): відновлення зуба, у якого є пошкодження через карієс.
- Root canal (Лікування каналу кореня): видалення інфікованої пульпи і заповнення порожнини.
- Dental implant (Дентальний імплантат): заміна втраченого зуба штучним корінням.
- Orthodontics (Ортодонтія): корекція неправильного положення зубів і щелеп.

Стоматологічне обладнання та інструменти - специфічні інструменти, що використовуються для діагностики, лікування та профілактики.

- Dental drill (Стоматологічне свердло): інструмент для обробки зубів.

- Dental mirror (Зубне дзеркало): дозволяє бачити важкодоступні місця в порожнині рота.
- Scaler (Скалер): інструмент для видалення зубного наліту і каменю.
- Dental chair (Стоматологічне крісло): спеціальне крісло для комфортного розміщення пацієнта.

Захворювання й проблеми характеризуються патологічними станами порожнини рота.

- Cavity (Карієс): руйнування тканин зуба.
- Gingivitis (Гінгівіт): запалення ясен.
- Periodontitis (Пародонтит): запалення та руйнування тканин, що оточують зуби.
- Tooth decay (Руйнування зуба): процес розпаду тканин зуба через бактерії.
- Toothache (Зубний біль): біль в зубі від різних причин, таких як карієс або травма.

Ортодонтичні терміни використовуються для опису пристроїв та методів корекції положення зубів.

- Braces (Брекети): металеві або керамічні засоби для корекції положення зубів.
- Retainer (Ретенер): пристрій, що утримує зуби в правильному положенні після видалення брекетів.
- Spacer (Розпірка): маленький кільцевий пристрій для створення простору між зубами перед встановленням брекетів.
- Aligner (Коректор для зубів): прозорі пластикові накладки для корекції положення зубів.

Дослідження конкретних прикладів вживання термінів медичної сфери в англійській літературі та їх переклад на українську демонструє значущість технічної лексики, зокрема медичних термінів.

Останнім часом кількість вживання різноманітних аббревіацій значно збільшилася. Це простежується у всіх наукових та науково-популярних стилях. Професійна медична та стоматологічна література не є виключенням. Поява і становлення аббревіації як словотвірного способу у дискурсі стоматології — це лише один з елементів тієї великої кількості перетворень, яких зазнає ділова англійська мова на сучасній стадії свого розвитку.

Звісно, для кожної галузі, процес творення нових слів шляхом скорочення лексичних одиниць проходять по-різному, саме тому і виникають труднощі у їх перекладі.

Лексичні скорочення поділяються на аббревіатури, усичення та контамінації.

Аббревіатури поділяються на акроніми й аббревіації. Акронім - це слово, яке утворюється з першої літери або літер складного слова чи словосполучення:

CAD / CAM Computer-Aided Design or Computer-Aided Manufacture (автоматизоване проектування /автоматизоване виробництво). Дана аббревіація вимовляється як одне слово, а не окремо по літерах, відповідно до правил англійської мови. Аббревіації містять здебільшого приголосні та вимовляються як окремі літери англійського алфавіту.

В наш час існує чимало способів перекладу аббревіатур з англійської мови українською. До основних належать:

- транскодування (транскрибування або транслітерування);
- переклад повною формою слова або словосполученням:

передача англійського скорочення еквівалентним українським скороченням;

- транскодування повної (вихідної) форми відповідного скорочення.

На даний момент проводиться значна кількість досліджень з вивчення аббревіації, але в дискурсі стоматології кількість таких робіт не є значною. Напрямок цифрової стоматології активно розвивається, кожен рік стоматологічні компанії випускають нове обладнання, програмне забезпечення, протоколи.

матеріали для опису методики роботи з ними активно застосовуються нові аббревіації.

Найпоширеніші з них:

- CAD/CAM (Computer-Aided Design/Computer-Aided Manufacture) - CAD/CAM автоматизоване проектування /автоматизоване виробництво;
- CR (centric relation) - ЦС(центральне співвідношення) ;
- OVD(Occlusal Vertical Dimension) - ВР (вертикальний розмір прикусу) ;
- PIC (point of initial contact)- ТІК (точка ініціального контакту) ;
- In Lab SW (in Lab software) - програмне забезпечення in Lab;
- STL (stereolithography) - СЛГ (стереолітографія) ;
- MT (minimal thickness) - МТ (мінімальна товщина) ;
- AD (attachment diameter) – ДП (діаметр прикріплення) ;
- AT (attachment height) ВП (висота прикріплення) ;
- GS (gingival spacing) — ЯВ (ясенна відстань) ;
- PCS (proximal contacts strength) — ПШК (проксимальна щільність контактів) ;
- PM (preparation margin) - МП (межі препарування) ;
- SC (screw channel) - КГ (канал гвинта) ;
- GMUJ (gingiva mask upper jaw) - ЯМВЩ (ясенева маска верхньої щелепи) ;
- MUA(mult unit abutment) -АМІО (абатмент мультиюніта) ;
- AJS (automatic jawscan) - АСЩ (автоматичне сканування щелепи) ;
- BR (bite registration) - РП (реєстрація прикусу).

Зважаючи на вищенаведені приклади, аббревіація не є випадковим явищем для наукового стилю, вона значно полегшує сприймання інформації та дає можливість за короткий проміжок часу донести зміст певного повідомлення. [48]

Поява і становлення аббревіації як словотвірного способу у дискурсі стоматології - це лише один з елементів тієї великої кількості перетворень, яких зазнає ділова англійська мова на сучасній стадії свого розвитку. Саме тому це є перспективним напрямком досліджень мови у перекладацькому аспекті.

Стоматологія, як і багато спеціалізованих галузей, має свій власний професійний жаргон. Цей жаргон служить для спрощення спілкування між фахівцями у цій галузі, пропонуючи точність та ясність, якої часто не може надати звичайний мовний обіг. Для стоматологічних фахівців використання цих термінів забезпечує те, що вони "говорять на одній мові", коли обговорюють випадки, лікування чи дослідження.

Більшість стоматологічних термінів має свої корені в латині та грецькій мові. Наприклад, термін "gingivitis" розбивається на "gingiva" (латинське слово для ясен) та "-itis" (грецьке суфікс, що означає запалення). Залежність від стародавніх мов надає термінології єдності, що дозволяє її використовувати та розуміти в різних мовах та регіонах.

Жаргон стоматології характеризується своєю специфікою. Там, де звичайна людина просто використовувала б термін "біль у зубах", стоматолог розрізняв би між "pulpitis", "periodontitis" та "caries". Такі конкретні терміни дозволяють точно діагностувати та лікувати.

Стоматологія, як і інші медичні галузі, часто використовує аббревіатури та акроніми для спрощення складних термінів або фраз. Наприклад:

- TMJ: Temporomandibular Joint - скронево-нижньощелепний суглоб;
- DDS: Doctor of Dental Surgery - доктор стоматологічної хірургії;
- DMFT: Decayed, Missing, Filled Teeth - зруйновані, відсутні, запломбовані зуби.

Багато термінів у стоматології є складовими словами, які поєднують два окремі терміни для надання більш докладного опису. Наприклад, "periapical" поєднує "peri-" (навколо) та "apex" (вершина кореня зуба). Отже, "periapical radiograph" це рентгенівське зображення області навколо вершини кореня зуба.

У стоматологічному жаргоні часто використовуються префікси та суфікси для модифікації або розширення значення базового терміна. Наприклад: "Endodontics" ("endo-" що означає всередині та "-dantics" що стосується зубів) вказує на вивчення та лікування дентальної м'якоті.

"Orthodontics" ("ortho-" що означає прямий та "-dantics" що стосується зубів) стосується вирівнювання зубів.

З розвитком стоматологічної науки та технології постійно з'являються нові терміни. Laser dentistry, cosmetic dentistry та teledentistry - лише кілька прикладів більш нових додатків до стоматологічного лексикону.

Часто існує розбіжність між професійним жаргоном та термінами, які використовує загальна публіка. Наприклад, тоді як стоматолог може діагностувати пацієнта з "bruxism", пацієнт може просто сказати, що він "скрипить зубами" [30].

Професійний жаргон у галузі стоматології служить не лише як інструмент для ефективного спілкування між фахівцями, але й як свідчення глибини та широти галузі. Його лексичні особливості, глибоко вкорінені в стародавніх мовах, пропонують точність та специфіку. Однак для стоматологічних фахівців також важливо вміти перекладати цей жаргон на звичайну мову при спілкуванні з пацієнтами, забезпечуючи ясність та розуміння у всіх стоматологічних взаємодіях.

Серед методів лексичних трансформацій при перекладі англійської медичної термінології на українську мову, найбільш поширеними є транскрипція та транслітерація.

Транскрипція і транслітерація є інструментами для перекладу лексичних одиниць оригіналу, де форма слів відтворюється з використанням букв мови перекладу. У разі транскрипції намагаються передати звукову форму іншомовного слова, тоді як при транслітерації - його графічну форму. З урахуванням того, що фонетичні та графічні системи української та англійської мов мають певні різниці, може виникати певна неточність у передачі форми слова з англійської мови на українську. Наведемо різні варіанти застосування

транскрипції та транслітерації при перекладі: excavator - екскаватор (гачок), bruxism – бруксизм, molar – моляр, premolar – премоляр, irrigator – іригатор, articulator – артикулятор, caries – карієс, dentine – дентин. Важливо зауважити, що транслітерація та транскрипція часто використовуються при перекладі власних назв та епонімів. [7]

Для більш кращого розуміння того, як саме відбуваються перекладацькі трансформації в текстах зі стоматологічною термінологією проаналізуємо наведений нижче текст:

Dental hygiene is essential for maintaining optimal oral health. Regular dental check-ups, brushing, and flossing are key components of a good oral care routine. Neglecting oral hygiene can lead to various dental problems, such as cavities, gum disease, and bad breath. It's also important to be mindful of your diet, as sugary and acidic foods can contribute to tooth decay.

In addition to preventive measures, dental treatments may be necessary for addressing dental issues. Common dental procedures include fillings, root canals, extractions, and dental implants. These treatments can help restore the health and function of your teeth.

Orthodontic care is another aspect of dentistry that focuses on correcting misaligned teeth and jaws. Braces and clear aligners are commonly used to achieve a straighter smile. Orthodontic treatment not only improves the aesthetics of your teeth but also ensures proper jaw function.

Overall, maintaining good oral health is crucial for your well-being. Regular visits to the dentist and a commitment to oral hygiene can help you achieve a beautiful and healthy smile. [47]

Тепер розглянемо цей текст з точки зору перекладацьких трансформацій при перекладі на українську мову.

Транскрипція. Текст містить багато термінів, які можна транскрибувати з англійської мови на українську. Наприклад, "Dental hygiene" може бути транскрибовано як "Дентал гайджин" або "Дентал хайджін".

Транслітерація. Текст також містить терміни, які можна транслітерувати, тобто перевести з латиниці на кирилицю, зберігаючи звукову близькість. Наприклад, "brushing" може бути транслітеровано як "брашінг", і "orthodontic" може бути транслітеровано як "ортодонтія".

Семантичні та структурні трансформації. Під час перекладу, деякі фрази можуть зазнати семантичних або структурних змін. Наприклад, "maintaining optimal oral health" може бути перекладено як "збереження оптимального стану орального здоров'я". Деякі терміни можуть мати кілька варіантів перекладу на українську. Наприклад, "fillings" може бути перекладено як "пломби" або "заповнення".

Перекладач повинен враховувати культурні особливості та вимоги медичної термінології української мови під час перекладу. Наприклад, "dental check-ups" може бути перекладено як "огляди у стоматолога".

Деякі фрази можуть потребувати адаптації до контексту. Наприклад, "achieving a beautiful and healthy smile" може бути перекладено як "досягнення красивого і здорового посмішки, але в перекладі може знадобитися вказівка на засоби досягнення цього результату. Перекладач повинен зберігати формат і структуру оригінального тексту, але при цьому гарантувати зрозумілість для аудиторії.

Тепер проілюструємо транслітерацію, переклавши деякі фрази:

- "Dental hygiene" - "Дентал хайджін"
- "brushing" - "брашінг"
- "orthodontic" - "ортодонтія"
- "maintaining optimal oral health" - "збереження оптимального стану здоров'я ротової порожнини"
- "achieving a beautiful and healthy smile" - "досягнення красивої та здорової посмішки"

Таким чином, під час перекладу стоматологічного тексту з англійської на українську, перекладач має враховувати різні трансформації, включаючи транскрипцію, транслітерацію, семантичні та структурні зміни,

еквівалентність термінів, культурні відмінності, контекстуальні адаптації, і забезпечувати зрозумілість та вірність перекладу для аудиторії.

Калькування, або калькус, є одним із видів перекладацької трансформації, який широко використовується під час перекладу стоматологічної термінології з англійської на українську мову. Цей метод полягає в тому, щоб передати іншомовні терміни безпосередньо, залишаючи їхню форму і звучання практично незмінними.

У стоматології, де точність та однозначність термінології вкрай важливі, калькування дозволяє зберегти стабільність іншомовних термінів у медичному контексті. Наприклад, термін "dental plaque" може бути перекладений як "дентальний нальот," де "dental" калькується як "дентальний," а "plaque" лишається практично незмінним.

Цей метод дозволяє лікарям та пацієнтам легше розуміти медичні терміни і уникати непорозумінь у лікуванні та діагностиці. Калькування також сприяє збереженню єдності та стабільності медичної термінології в українській стоматологічній галузі. Враховуючи складність та специфіку стоматологічної науки, використання калькування є важливим інструментом для забезпечення зрозумілості та точності медичного перекладу в цій галузі.

2.4 Лексико-семантичні трансформації при перекладі стоматологічної термінології

У перекладознавстві до лексико-семантичних трансформацій відносять конкретизацію, генералізацію та модуляцію. Саме вони дозволяють при перекладі стоматологічних термінів донести зміст перекладеного тексту максимально наближено до англійської мови, зберігаючи при цьому національні риси, але в той же час, адаптуючи в середу україномовної термінології.

У деяких випадках використання модуляції є єдиним способом для адекватної передачі вихідного сенсу оригіналу читачеві. У таблиці 2.1. наведено такі варіанти. [7]

Конкретизація або звуження значення –це спосіб перекладу, при якому відбувається заміна слова або словосполучення іноземної мови, яке має більш широке значення на слово в перекладі, яке має більш вузьке значення (табл.2.2). [7]

Англійський термін	Переклад українською	Вид трансформації
resynchronization	ресинхронізаційна терапія	модуляція
induced ischemia	штучно індукована ішемія	модуляція
plasma	плазмовий рівень	модуляція
prognosis	визначення діагнозу	модуляція
dyspepsia	диспепсичні розлади	модуляція
disorders	порушення функцій	модуляція
distribution	розподіл хворих	модуляція

Таблиця 2.1. Приклади модуляції в перекладі

Англійський термін	Переклад українською	Вид трансформації
condition	патологія	конкретизація
guidelines	рекомендації	конкретизація
drugs	препарат	конкретизація
regularities	закономірності	конкретизація

Таблиця 2.2. Приклади конкретизації в перекладі

Протилежна до конкретизації перекладацька трансформація – це генералізація. Генералізація – це важливий вид перекладацької трансформації, який активно використовується під час перекладу стоматологічної термінології з англійської на українську, коли відбувається заміна одиниці вихідної мови, яка має більш вузьке значення, одиницею мови, що має ширше значення. Цей метод полягає в тому, щоб замінити деталізований або більш технічний термін загальним словом або фразою, яка передає загальний сенс і не вдається в дрібниці.

У стоматології, де дуже важлива точність та однозначність термінології, генералізація може використовуватися для спрощення мови та полегшення сприйняття медичної інформації пацієнтами та лікарями. Наприклад, термін "periodontitis" (періодонтит) може бути загальним "захворюванням пародонту," де загальне слово "захворювання" замінює докладний термін "періодонтит."

Генералізація також допомагає підсумовувати більше складні поняття або комбінації термінів для зручності. Цей підхід дозволяє робити медичну інформацію більш доступною та зрозумілою для широкого кола читачів та пацієнтів.

2.5 Граматичні трансформації при перекладі стоматологічної термінології

Граматичні трансформації під час перекладу текстів - це ключовий елемент, який допомагає досягти точності та зрозумілості в різних мовних контекстах. При перекладі з англійської на українську особливо актуальні певні особливості, які варто враховувати.

Зокрема, англійська мова відрізняється від української структурою речень, порядком слів та відсутністю відмінювання деяких частин мови, таких як прикметники. Українська мова, натомість, має ряд відмінків, які визначають

роль слова в реченні, тому важливо правильно вибирати відмінок при перекладі.

Щодо медицини, ця сфера має свою специфіку. В англійській мові часто використовуються аббревіатури та скорочення, які не завжди можна дослівно перекласти на українську. Наприклад, MRI (Magnetic Resonance Imaging) перекладається як "магнітно-резонансна томографія". Якщо в англійському тексті згадується "MRI scan", переклад на українську буде "обстеження на МРТ".

Також, при перекладі медичних термінів важливо звертати увагу на контекст. Якщо в англійському тексті йдеться про "heart failure", то залежно від контексту це може бути "серцева недостатність" або "зупинка серця".

Окрім цього, в українській мові дієслова часто відмінюються за часом, числом та особою, тому при перекладі слід звертати увагу на ці особливості. Наприклад, англійське "The doctor treats the patient" перекладатиметься як "Лікар лікує пацієнта", де дієслово "лікує" відмінюється відповідно до особи та числа.

Також варто враховувати, що деякі медичні поняття в українській мові можуть мати декілька варіантів перекладу. Наприклад, англійське слово "infection" може перекладатися як "інфекція", "зараження" чи "запалення", залежно від контексту. Коли ми говоримо про граматичні трансформації, не можна забувати про артиклі. В англійській мові є неозначені (a, an) та означені (the) артиклі, яких немає в українській мові. Перекладачу слід розуміти семантичну роль артикля в англійському реченні, щоб коректно передати інформацію на українській мові.

Ще однією важливою особливістю є модальні дієслова в англійській мові, такі як can, may, must, should тощо. Вони виражають можливість, необхідність, дозвіл або рекомендацію, і при перекладі на українську часто потребують використання додаткових словосполучень чи контекстуальних перефразувань. Наприклад, "Patients must take this medication daily" може перекладатися як "Пацієнтам необхідно приймати цей препарат щодня".

Прислівники частоти в англійській мові, такі як "always", "often", "rarely", також можуть потребувати особливого підходу при перекладі. Наприклад, "The procedure is rarely painful" може бути перекладено як "Процедура зрідка буває болісною". Питальні та відносні займенники в англійській (who, which, where, when тощо) в українській мові можуть мати різні форми залежно від граматичного роду, числа та відмінка. Тому їх правильний вибір відіграє ключову роль у перекладі. Важливо підкреслити, що переклад – це не лише літературна, але й культурна діяльність. Особливості культури та менталітету народу впливають на мовні структури та лексичні обертання, тому дослівний переклад рідко коли виявляється оптимальним.

Наприклад, в медичному контексті англійська фраза "second opinion" (коли пацієнт шукає пораду від іншого лікаря) перекладається не як "друга думка", а як "консультація іншого спеціаліста" або просто "інша консультація", що відображає культурні та мовні особливості.

Англійська та українська мови належать до різних мовних груп (германська та слов'янська відповідно), тому між ними існує ряд відмінностей на граматичному рівні. Перше, що варто відзначити, — це роль прийменників. У англійській мові прийменники відіграють велику роль в побудові фраз та вираженні відношень між об'єктами. Українська мова ж, завдяки своїй відмінковій системі, може передавати багато відносин між словами без використання прийменників, хоча вони теж є. Наприклад, в англійській мові буде "in the oral cavity", тоді як українською – просто "у порожнині рота".

Ще однією відмінністю є система часів. Англійська мова має складну систему часів, яка дозволяє деталізовано описувати дії в різних часових рамках (Present Perfect, Past Continuous тощо). Українська мова, хоч і має декілька граматичних часів, не дозволяє такої деталізації без додаткових словосполучень чи контексту.

Ступені порівняння прикметників та прислівників також відрізняються. Якщо в англійській мові для утворення більшості порівняльних та переважаючих ступенів використовуються суфікси (-er, -est) або допоміжні

слова (more, most), то в українській мові для цього частіше вживаються префікси (най-) або окремі слова (більш, найбільш).

Зазначимо також, що українська мова відмінює не тільки іменники, але й прикметники, займенники та числівники за відмінками, числами та родами. У англійській мові такої системи немає, і форма більшості слів залишається незмінною незалежно від їх ролі в реченні. Звертаючи увагу на словотвір, можна зазначити, що англійська мова активно використовує префікси та суфікси для утворення нових слів. Українська мова також має розвинену систему словотвору, але вона базується на інших принципах і комбінаціях. Однією з важливих особливостей української мови є наявність родів: чоловічого, жіночого та середнього, які впливають на відмінювання іменників, прикметників і деяких займенників. У англійській мові роди існують лише для осіб (he, she, it), а іменники не мають граматичного роду [33].

Пасивний стан у англійській мові формується за допомогою допоміжного дієслова "to be" та учасника минулого часу основного дієслова. Наприклад, "The tooth was extracted by dental surgeon". Українська мова також має пасивну конструкцію, але її використання та формування відрізняються.

Слід також згадати про фонетичні особливості. Вимова деяких звуків у англійській відрізняється від української, що може створювати певні труднощі при вивченні або перекладі. Наприклад, звуки [θ] та [ð] в англійській ("think", "this") відсутні в українській фонетичній системі. Крім того, порядок слів у реченні в англійській мові досить суворий порівняно з українською, де велика гнучкість порядку слів дозволяє створювати різноманітні стилістичні ефекти.

При перекладі стоматологічної термінології з англійської на українську мову зустрічаються різні граматичні труднощі. Специфіка термінології полягає в тому, що вона часто включає у склад себе специфічні фрази, складні словосполучення та жаргонізми, які можуть не мати прямих аналогів в цільовій мові. Наприклад, англійський термін "dental implant" літерально перекладається як "зубний імплантат", але у професійному українському мовленні зазвичай використовують термін "дентальний імплантат". Тут

відбувається специфічна лексична трансформація для точного відображення терміна в цільовій мові.

Ще однією особливістю є використання абревіатур. У англійській мові поширений термін "TMJ", що вказує на temporomandibular joint (скронево-нижньощелепний суглоб). У українській мові цей суглоб називається "скронево-нижньощелепний суглоб", але абревіатур, аналогічних англійській "TMJ", у професійному спілкуванні не використовується.

Дієслова і їх форми також можуть зазнавати змін. Наприклад, "to bond" в контексті стоматології може означати процес закріплення пломби або вінірів на зуб. Переклад цього слова може бути "закріплювати", "приєднувати" чи "з'єднувати", залежно від конкретного контексту.

Словосполучення "tooth extraction" перекладається як "видалення зуба". Цікавим є те, що українська мова в даному випадку використовує відмінювання іменників, в той час як англійська застосовує іменник у початковій формі після дієслова. Також необхідно звернути увагу на англійські фразові дієслова, як-от "fill in" (заповнювати, в контексті стоматології — ставити пломбу). При перекладі таких фраз необхідно звертати увагу на контекст, щоб правильно передати зміст у цільовій мові.

Переклад англійської мови на українську мову в стоматологічній термінології часто супроводжується граматичними та лексичними трансформаціями, що обумовлені відмінностями у структурі двох мов. Проаналізуємо з точки зору граматичних трансформацій спеціалізований текст:

Caries, commonly known as tooth decay, is a multifactorial disease that affects both adults and adolescents. However, treating caries in adolescents poses unique challenges and requires a specialized approach due to several factors specific to this age group.

Firstly, the adolescent period is characterized by the eruption of permanent teeth, which can create areas that are more susceptible to caries, especially around

newly erupted molars and premolars. The enamel on these newly erupted teeth isn't as resistant to demineralization, making them prime targets for decay.

Additionally, adolescents often have irregular oral hygiene practices. The transition from childhood to adulthood is marked by increased independence, and, unfortunately, sometimes neglect in personal care routines. Combine this with a typical adolescent's affinity for sugary snacks and drinks, and you have a recipe for bacterial proliferation and acid production in the oral cavity, leading to the demineralization of tooth surfaces.

Braces or orthodontic appliances, common in this age group, present another challenge. These appliances can trap food and plaque, making teeth cleaning more difficult. As a result, areas around brackets, wires, and other orthodontic components become hotspots for caries development.

In terms of treatment, a minimally invasive approach is often favored for adolescents. Fluoride varnishes and sealants are effective preventive measures. Fluoride helps in the remineralization of early carious lesions, strengthening enamel and making it more resistant to acid attacks. Sealants, on the other hand, are used to protect the occlusal surfaces of molars and premolars, preventing food and bacteria from settling in the pits and fissures of these teeth.

For cavitated lesions, tooth-colored composite resins are preferred over amalgam fillings due to their superior aesthetics and the growing concerns regarding mercury in dental amalgams. Moreover, with the advancement in adhesive dentistry, these composite restorations provide excellent bond strength, ensuring longevity.

In more severe cases where caries has progressed to involve the pulp, a pulpotomy – removal of a portion of the affected pulp – or a pulpectomy – removal of the entire pulp – might be necessary. Root canal treatments, although less common in adolescents than in adults, might be performed if the tooth's structure and position justify its retention [46].

Англійське слово "caries" в українській мові перекладається як "карієс". Але опис "commonly known as tooth decay" може бути відтворений українською

як "широко відомий як карієс". Таким чином, граматична структура та лексика змінюються, щоб зберегти змістовний навантаження оригіналу.

При перекладі фрази про юнацький вік, який характеризується прорізуванням постійних зубів, можлива трансформація активного дієслова "is characterized" у пасивний оборот українською мовою, наприклад: "характеризується тим, що".

Коли йдеться про нерегулярні практики гігієни порожнини рота у підлітків, може виникнути потреба в додаткових лексичних обертах для відтворення змісту про перехід від дитинства до дорослості.

Фрази, які включають термінологію, таку як "braces", "orthodontic appliances", "fluoride varnishes", "sealants", "composite resins", "amalgam fillings", "pulpotomy" та "pulpectomy", вимагають особливої уваги під час перекладу. Українська мова має відповідні терміни, але деякі з них можуть вимагати більш докладного визначення або опису в контексті. Також українська мова може мати різницю в порядку слів у реченні порівняно з англійською, а граматична конструкція може вимагати змін у дієсловах або формах іменників.

Висновки до розділу II

У цьому розділі ми досліджували специфіку перекладу англійських стоматологічних термінів українською мовою. Розглянули особливості перекладу медичної термінології загалом та в контексті стоматології зокрема. Дослідили методи та прийоми перекладу стоматологічних термінів, а також лексичні, лексико-семантичні та граматичні трансформації, які можуть виникати під час перекладу.

Підсумуємо, що деякі виклики в перекладі медичних текстів є загальними і не обмежуються особливостями англійської медичних документів. Ці виклики включають у себе використання синонімів, переклад імен, аббревіатур і обмеження словникового запасу. Ці питання відносяться до лексично-термінологічного рівня. Проте завдання, які стосуються морфології, синтаксису, стилістики та культурних особливостей, зазвичай мають конкретний характер, і їх специфіка може змінюватися в залежності від комбінації мов.

Згідно цих тлумачень перекладач, займаючись медичними текстами, має враховувати особливості як джерельної, так і цільової мови, зосереджуючись на аспектах і змінах, що стосуються всіх мовних аспектів.

Переклад англійської мови на українську мову в стоматологічній термінології часто супроводжується граматичними та лексичними трансформаціями, що обумовлені відмінностями у структурі двох мов.

Отже, при перекладі стоматологічних термінів донести зміст перекладеного тексту максимально наближено до англійської мови, зберігаючи при цьому національні риси, але в той же час, адаптуючи в середу україномовної термінології нам дозволяють різні види лексико-семантичних трансформацій.

Окреслили особливо актуальні граматичні особливості, які варто враховувати при перекладі з англійської на українську.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Стоматологічна термінологія, яка використовується в англійській мові, представляє собою окрему складову лексики загальнонавчаної літературної мови. Важливо зазначити, що стоматологічні терміни, незалежно від того, чи це нові терміни чи вже відомі в медичному контексті, мають тенденцію бути логічно обґрунтованими і відображати сутність понять, які вони позначають. Ці терміни володіють певними характеристиками, які визначають їх природу, такими як однозначність, відповідність поняттям, системність, відсутність вираженого емоційного забарвлення та лаконічність. Визначальна функція терміна, відзначена науковим співтовариством, відрізняє його від звичайного словникового запасу загальнонавчаної мови.

При перекладі медичних текстів виникають особливі труднощі, оскільки медицина – це наука, де точність та чіткість мають вирішальне значення, оскільки від них може залежати життя та здоров'я людини. Тому в медичних перекладах недопустимі помилки. Перекладач повинен уникати непорозумінь і недоліків у передачі медичної інформації.

Проблеми, які виникають при перекладі медичних текстів, включають в себе декілька аспектів, таких як велика кількість синонімів, широке використання аббревіатур і акронімів, постійне поповнення та розширення медичного словника, а також існування "фальшивих друзів перекладача". При перекладі стоматологічних термінів застосовуються різні методи, і найбільш поширеними є пошук словникових еквівалентів. Проте через різницю у синтаксичних, граматичних і морфологічних особливостях англійської та української мов, перекладачі часто вдаються до лексико-граматичних трансформацій, таких як узагальнення, конкретизація, додавання лексичних елементів, заміна фраз, зважаючи на контекст і особливості мови. Також для перекладу англійських медичних термінів використовують методи транслітерації і транскрипції відповідно до української орфографії. Деякі терміни можуть вимагати додаткового врахування фонетичних та графічних

відмінностей між мовами. Підбір відповідних українських аналогів для англійських термінів повинен враховувати частоту вживання, легкість вимови та ступінь вмотивованості, забезпечуючи наочність та точність перекладу.

У процесі перекладу, перекладач використовує різні стратегії лексичних і граматичних перетворень, які допомагають досягти еквівалентності текстів і максимально наблизити переклад до оригіналу з метою збереження його адекватності. Однак для успішного використання найбільш ефективних методів перетворень, або перекладацьких трансформацій, необхідно, щоб перекладач мав глибокі знання термінології як в мові-джерелі, так і в мові-цільовій, а також розумів особливості та контекст медицини загалом.

Можна зробити висновок, що проблема перекладу медичних термінів і створення спеціалізованих словників є однією з важливих та актуальних тем сучасного мовознавства, особливо в контексті медичної галузі. Оскільки сучасна медична термінологія є однією з найбільш складних і концептуально насичених систем, то розширення системи медичної термінології відбувається швидкими темпами, і щороку додається значна кількість нових медичних термінів. Тому вивчення медичної термінології та розгляд її можливостей в перекладі завжди буде привертати особливу увагу лінгвістів та професійних перекладачів.

У розділі I нашого дослідження ми розглянули стоматологічну термінологію як об'єкт перекладацьких досліджень. Ми визначили поняття стоматологічного терміну в контексті лінгвістичних досліджень та розглянули його структурно-семантичні особливості.

У розділі II ми досліджували специфіку перекладу англійських стоматологічних термінів українською мовою. Ми розглянули особливості перекладу медичної термінології загалом та в контексті стоматології зокрема. Дослідили методи та прийоми перекладу стоматологічних термінів, а також лексичні, лексико-семантичні та граматичні трансформації, які можуть виникати під час перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боцман А. В. Структурно-семантичні та прагматичні особливості фармацевтичних текстів-інструкцій (на матеріалі англомовних інструкцій до вживання лікарських препаратів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Боцман А. В. – К., 2006. – 20 с.
2. Булик-Верхола С. Основи термінознавства: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014.
3. Вострова С. В. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості сучасного англомовного медичного дискурсу (на матеріалі медичних текстів з проблематики ВІЛ/СНІДу) : автореф. дис канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Вострова С. В. – К., 2003. – 120 с.
4. Гаврильєва К. Г. Особливості перекладу абревіатур медичної термінології в субмові сучасної англійської мови / К. Г. Гаврильєва, Б. С. Коломієць, К. С. Чуприна // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 40–42.
5. Гимер Н. О. Терміни як основа фахової мови / Н. О. Гимер // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Мовознавство. - 2013. - Т. 21, вип. 19(1). - С. 89-93.
6. Гороть Є. І. Лексикографічна концепція “Англо-українського словника для англомовних студентів іноземців”. Науковий вісник СНУ ім. Лесі Українки. Серія “Філологічні науки. Мовознавство”. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2014. № 5. С. 212–216.
7. Гудзь А. Новий англо-український українсько-англійський медичний словник. New English-Ukrainian Ukrainian English Medical Dictionary. Вид. Арій. 2020р.
8. Дев’ятко Ю. С. Проблеми лексикографічного опису багатокomпонентних стоматологічних термінів. Дослідження з лексикології і граматики української мови. 2015. Вип. 16. С. 119.

9. Дев'ятко Ю. С. Стоматологічна термінологіка: впорядкування та проблеми англо-українського перекладу. Слов'янський збірник. 2014. Вип. 18. С. 328–336.
10. Дев'ятко Ю. С. Теоретичні засади укладання багатомовного тлумачного словника стоматологічної термінології. *Linguistic Bulletin*, (21). 2016. С. 66–73.
11. Демська О. Вступ до лексикографії. Київ: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2010. 266 с.
12. Денисова С.П. Типологія категорій лексичної семантики. Київ: Вид-во Київського держ. лінгвістичного ун-ту, 1996. 294 с.
13. Дубічинський В. В. Лексикографія: навч.-метод. посібник. Харків: НТУ “ХПІ”, 2011 р. 66 с. 201
14. Дубічинський В. В. Функції термінографічних праць. Збірник наукових праць “Українська термінологія та сучасність”. Київ, 2013. Вип. ІХ. С. 112–118.
15. Дудок Р. І. Міжмовні процеси інтерференції в термінологічній системі англійської мови. *Термінологічний вісник*. 2017. Вип. 4. С. 129–135.
16. Демецька В. В. Теорія адаптації: крос-культурні та перекладознавчі проблеми: монографія. Херсон: МЧП «Норд», 2006. 378с.
17. Єрьомкіна Г. Г., Скуратова Т. Ф., Іващук Н. С., Кравцова Ю. О. *The Latin language and bases of medical terminology (Латинська мова та основи медичної термінології): практичний курс*. Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2008. 188 с.
18. Зацний Ю. А., Янков А. В. Історично-етимологічні параметри елементів медичної терміносистеми. *Вісник Сумського державного університету. Серія “Філологічні трактати”*. 2015. Том 7. № 1. С. 37–43. 73.
19. Зіменковський А. Б., Федущак О. А., Єремєєва Т. В., Сагач Ю. А. Проблема професійної термінології та систематизації в сучасних медичних технологічних стандартах. *Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація*. 2013. № 2. С. 119–129.

20. Карцер Г. Особливості перекладу термінологічної лексики на прикладі текстів медичного спрямування. Наукові записки, вип. 51, 2013, с. 151-154.
21. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: Нова книга, 2003. 448 с.
22. Кияк Т.Р. Науково-технічний переклад (теоретичні та практичні аспекти). Іноземна філологія, 1992. Вип. 104. с. 141–150.
23. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 335 с.
24. Коптілов В. В. Теорія та практика перекладу: навч. посібник. Київ: Юніверс, 2003. 280 с.
25. Король Т., Бичкова С., Манько В. Сучасна українська анатомічна термінологія в професійній освіті та практиці. Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2012, С. 78–81.
26. Кочан І.М. Кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові. Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми української термінології”. Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. 2004. № 503. С. 34–37.
27. Кочан І.М. Міжнародні терміноелементи в системі науково-технічних термінів. Вісник Держ. ун-ту “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми української термінології”: Матеріали 6-ї Міжнародної наукової конференції СловоСвіт. 2000. № 402. С. 54–59.
28. Кочан І.М. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові. Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Львів: ВЦ ЛНУ ім. І.Франка, 2004. 520 с.
29. Кучеренко І.В. Адаменко М. М. Особливості перекладу медичних термінів. Матеріали науково-практичної конференції “Соціум. Наука. Культура”. Кременчук: Видавництво КНУ, 2004. С. 45–50.

30. Лепеха Т. Формування української судово-медичної термінології в XI–XV ст. Українська термінологія і сучасність. Київ: видавництво КНЕУ, 2003. Вип. V. С. 152–155.
31. Лі-Янке Г. Викладання медичного перекладу: подвійний виклик?. Мета: журнал перекладачів. 2001. Вип. 46, № 1
32. Навчук Г.В. Українська медична термінологія на сучасному етапі: проблеми впорядкування. Буковинський медичний вісник. Чернівці, 2010. Т. 14, № 4. С. 163–166.
33. Орешко О. Українська медична термінологія (розвиток і сучасний стан): автореф. дис. канд. філолог. наук. Брно, 2010. 15 с.
34. Петрова О. Б. Структурно-семантична характеристика медичної термінології та народних найменувань хвороб в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Петрова О. Б. – Харків, 1994. – 124 с.
35. Петрух Л. Історія розвитку медичного словникарства. Праці наукового товариства ім. Шевченка. Лікарський збірник. Медицина і біологія. 2014. Т. 38, Т. 24. С. 22–33.
36. Пономарів О. Мовностилістичні поради: лексика іншомовного походження. Урок української. 2001. № 11-12. С. 25–27.
37. Продан Ю. П. Термінографія в Україні початку XXI століття: проблеми, перспективи й тенденції розвитку. Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Сер.: Історична та філологічна. 2013. Вип. 10. С. 128–135.
38. Рогач Л. В. Термінологічна номінація в англійській та українській стоматологічній термінології. Сучасні дослідження з іноземної філології. Збірник наукових праць. 2020. Вип. 18. С. 158-167
39. Симоненко Л. О. Актуальні проблеми сучасного українського термінознавства. Українська термінологія і сучасність. К.: видавництво КНЕУ, 2009. Вип. VIII. С. 9–15.
40. Симоненко Л. О. Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку. Українська термінологія і сучасність. К.: видавництво КНЕУ, 2001. Вип. IV. С. 38.

41. Симоненко Л. О. Біологічна термінологія: формування та функціонування. Умань: РВЦ “Софія”, 2006. 103 с.
42. Симоненко Л. О. Тлумачно-перекладна термінографія. Українська лексикографія в загальнослов’янському контексті. Київ: Наукова думка, 2011. С. 308–314.
43. Стаховська Н. Термін як елемент системи мовного вираження спеціальних понять. Українська термінологія і сучасність. К.: видавництво КНЕУ, 2001. Вип. IV. С. 277–280. 201.
44. Таран З. Місце греко-латинських запозичень в українській медичній термінології. Українська термінологія і сучасність. Київ: НАН України, 1997. С. 93–95.
45. Телеки М. М. Словоскладання у сучасній латинській медичній термінології. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, серія “Філологія”. 2017. № 26, том 2. С. 85–88.
46. Bağdagül Helvacıoğlu Kıvanç. Dental Anatomy, Turkey, 2018.
47. Christine M Blue. Darby’s Comprehensive Review of Dental Hygiene, 9th Edition. Mosby, US. 2021.
48. XXIII International scientific and practical conference «Theory, practice, science». Tokyo, Japan. 2021. P. 353-355

SUMMARY

In the modern world, science and technology are constantly developing, and integration processes are growing up. In this context, there is a great need for high-quality translation of specialized texts, in particular the terminology of various fields of science. One of these fields is dentistry - a dynamically developing science that is constantly updated with new concepts, treatment methods and research.

The purpose of the work is to study the peculiarities of the English-Ukrainian translation of terms in the field of dentistry.

To achieve this goal, the following tasks should be solved:

- find out the definition of a dental term;
- describe the key characteristics of the dental term;
- identify structural and semantic characteristics of dental terms;
- determine the difficulties and nuances of translating English dental terms into Ukrainian;
- to analyze the translation transformations used in the reproduction of English dental terms in the Ukrainian language.

The object of this study is dental terminology.

The subject of the study is the peculiarities of the translation of English dental terms into Ukrainian.

The importance of the English language as the main means of international communicative exchange cannot be overestimated. A large amount of scientific literature on dentistry is published in English, so the correct translation of dental terms into Ukrainian is extremely important for specialists in this field in Ukraine.

The translation of specialized terms is always a challenge due to their specificity, accuracy and the need to preserve the conceptual load. Considering the peculiarities of English-Ukrainian translation and the differences between cultural and linguistic systems, there is a need to investigate the peculiarities of the translation of terms in the field of dentistry.

Dental terminology used in the English language is a separate component of the vocabulary of the commonly used literary language. It is important to note that dental terms, whether they are new terms or already known in a medical context, tend to be logical and reflect the essence of the concepts they denote. These terms have certain characteristics that determine their nature, such as unambiguity, correspondence to concepts, systematicity, lack of expressed emotional coloring, and brevity. The defining function of the term, noted by the scientific community, distinguishes it from the ordinary vocabulary of common language.

Special difficulties arise when translating medical texts, because medicine is a science where accuracy and clarity are of crucial importance, since a person's life and health may depend on them. Therefore, errors are unacceptable in medical translations. The translator must avoid misunderstandings and shortcomings in the transmission of medical information.

The problems that arise in the translation of medical texts include several aspects, such as a large number of synonyms, the extensive use of abbreviations and acronyms, the constant addition and expansion of the medical vocabulary, as well as the existence of "false friends of the translator". When translating dental terms, various methods are used, and the most common is the search for dictionary equivalents. However, due to the difference in the syntactic, grammatical and morphological features of the English and Ukrainian languages, translators often resort to lexical-grammatical transformations, such as generalization, concretization, addition of lexical elements, replacement of phrases, taking into account the context and peculiarities of the language. Also, for the translation of English medical terms, transliteration and transcription methods are used in accordance with Ukrainian orthography. Some terms may require additional consideration of phonetic and graphic differences between languages. The selection of appropriate Ukrainian analogues for English terms should take into account the frequency of use, ease of pronunciation and the degree of motivation, ensuring clarity and accuracy of the translation.

In the process of translation, the translator uses various strategies of lexical and grammatical transformations, which help to achieve the equivalence of the texts and bring the translation as close as possible to the original in order to preserve its adequacy. However, in order to successfully use the most effective methods of transformations, or translation transformations, it is necessary for the translator to have deep knowledge of terminology in both the source language and the target language, as well as understand the specifics and context of medicine in general.

It can be concluded that the problem of translating medical terms and creating specialized dictionaries is one of the important and topical topics of modern linguistics, especially in the context of the medical field. Since modern medical terminology is one of the most complex and conceptually rich systems, the expansion of the system of medical terminology occurs at a rapid pace, and a significant number of new medical terms are added every year. Therefore, the study of medical terminology and consideration of its possibilities in translation will always attract the special attention of linguists and professional translators.

In Section I of our study, we considered dental terminology as an object of translational research. We defined the concept of the dental term in the context of linguistic research and considered its structural and semantic features.

In Chapter II, we studied the specifics of translating English dental terms into Ukrainian. We considered the peculiarities of the translation of medical terminology in general and in the context of dentistry in particular. The methods and techniques of translation of dental terms, as well as lexical, lexical-semantic and grammatical transformations that may occur during translation, were studied.

DENTAL TERM, TRANSLATION, MEDICAL TEXT, LEXICAL TRANSFORMATIONS, GRAMMATICAL TRANSFORMATIONS.